Bouwstenendocument Programma vrijetijdseconomie

Gemeente Gilze en Rijen

Colofon

©Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd, Bouwstenen Programma Vrijetijdseconomie, oktober 2024

Auteurs

Gemeente Gilze en Rijen
Michelle Hillebrand

Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd
E. (Ellen) Ruiter
N. (Natasja) Sonderen
F. (Fleur) Brinkmann
C. (Cindy) Gelderman
J. (Jan-Jaap) Thijs

Beeldmateriaal Gemeente Gilze en Rijen, Visit Brabant, ASCI

Inhoudsopgave

1. DNA & Identiteit 5
2. Feiten en cijfers 6
3. Beleidsmatige context 8
4. Trends en ontwikkelingen 10
   - 4.1 Trends 10
   - 4.2 Ontwikkelingen 11
5. Aanbod en vraag 13
   - 5.1 Het aanbod 13
   - 5.2 De vraag 14
   - 5.3 Conclusie 15
6. Verkennende gesprekken 16
7. Bronnen 20
8. Bijlagen 21
   - 8.1 Leefstijlvinder 21
   - 8.2 Gesproken personen en organisaties 22

1. DNA & Identiteit

Op basis van verschillende gesprekken met stakeholders en diverse bronnen online omschrijven we het DNA en de identiteit van Gilze en Rijen als volgt:

De gemeente Gilze en Rijen is met een oppervlakte van ca. 6.500 hectare een thuis voor ca. 27.500 inwoners. De gemeente bestaat uit vier kernen: Gilze, Rijen, Molenschot en Hulten. Tekenend voor onze gemeente zijn de rijke (militaire) historie, de afwisselende groene landschappen en de strategische ligging. Toerisme in de gemeente krijgt een boost door de regionale samenwerking met Toerisme de Baronie. Toerisme de Baronie is een vereniging voor en door ondernemers en belangrijke partner van de gemeente.

De rijke historie van onze gemeente is onder andere terug te vinden in het industriële verleden van Rijen met de leerlooierijen, de oude schoenindustrie in Gilze, het religieuze erfgoed in de gemeente, zoals de St. Annakapel in Molenschot en het agrarische verleden van het landelijke Hulten. Daarnaast kent de gemeente een rijke militaire historie welke ver teruggaat tot de 80-jarige oorlog in de 16e en 17e eeuw, en recenter de eerste en tweede wereldoorlog. Tastbaar in het landschap is de (actieve) militaire vliegbasis Gilze-Rijen. Hoewel de vliegbasis niet vrij toegankelijk is voor publiek, zijn er initiatieven om het erfgoed beter beleefbaar te maken, onder andere door middel van routes. Voor liefhebbers van (militaire) vliegtuigen is Gilze en Rijen een waar paradijs, en één van Nederlands' bekendste plekken voor het spotten van vliegtuigen. Het museum De Traditiekamer op de vliegbasis biedt daarnaast een blik in de rijke geschiedenis van de Nederlandse civiele en militaire luchtvaart. Met de aanwezigheid van de vliegbasis Gilze-Rijen en historische locaties zoals het voormalig militaire Kamp Rijen, heeft de gemeente een schat aan verhalen te vertellen voor bezoekers met interesse in de militaire geschiedenis. Hierin ligt potentie om deze verhalen beter beleefbaar te maken.

De gemeente Gilze en Rijen is daarnaast de groene long van de stedelijke regio Breda-Tilburg, met afwisselende groene landschappen, waaronder de uitgestrekte bossen bij Chaam in het zuiden, het agrarische cultuurlandschap tussen Gilze en Molenschot en het dennenbos van de Boswachterij Dorst bij Rijen. Wandelpaden en fietsroutes (zoals de recent ontwikkelde Fietsallee door de bossen van Chaam) met culturele bezienswaardigheden zoals de Sint-Anna Kapel en -kerk en Herberg de Drie Linden in het pittoreske Molenschot, de voormalige leerlooierij in Rijen en Landgoed Valkenberg tussen Gilze en Ulvenhout, maken het mogelijk om het diverse landschap te verkennen en te ervaren.

Tot slot ligt Gilze en Rijen strategisch tussen de twee grote steden Breda en Tilburg, met goede bereikbaarheid via de (snel)weg en (snel-)fietspaden. Daarnaast beschikt Rijen over NS-station Gilze-Rijen met verbindingen naar Dordrecht via Breda en Arnhem/Nijmegen via Tilburg. Deze centrale ligging maakt de gemeente tot een ideale uitvalsbasis voor het verkennen van de gemeente zelf en daarnaast de omliggende regio, met grote attracties zoals de Beekse Bergen en de Efteling binnen handbereik

2. Feiten en cijfers

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de vrijetijdssector van de gemeente Gilze en Rijen. Er wordt gekeken naar het economisch belang van de sector en het aanbod in de gemeente en directe omgeving.

We zien dat het economisch belang van de vrijetijdssector van de gemeente Gilze en Rijen relatief groot is (zie tabel 1.1). Het aandeel van het aantal banen in de vrijetijdssector ten opzichte van het totaal aantal banen in de gemeente is namelijk 8%, terwijl dit gemiddeld in Midden-Brabant 7,2% is en landelijk 6,5%. Wat daarnaast opvalt is de sterke procentuele toename in aantal banen in de sector tussen 2018 (880 banen in de vrijetijdssector) en 2022 (1060 banen in de vrijetijdssector) in Gilze en Rijen.

Tabel 2.1 Economisch belang van de vrijetijdssector in Gilze en Rijen, in vergelijking met Midden-Brabant en Nederland (LISA, 2023) [1].

	Gilze en Rijen	Midden Brabant[2]	Nederland
Aandeel banen in de vrijetijdssector in 2022	8,0%	7,2%	6,5%
Procentuele verandering van banen in de vrijetijdssector tussen 2018 en 2022	+20.5%	+2,9%	+1,2%

2.1.1 Het aanbod in Gilze en Rijen

In deze paragraaf beschrijven we de omvang van het aanbod. Hiervoor gebruiken we de aanbodlijst uit het onderzoek door Thx.agency (2023)[3]. Het aanbod aan verblijfs- en dagrecreatieve voorzieningen is in gemeente Gilze en Rijen gevarieerd, maar nog wel enigszins beperkt in vergelijking tot de regio. Tabel 2.2 en tabel 2.3 geven een overzicht van de voorzieningen in de gemeente. Eronder staat kort omschreven wat het meeste opvalt.

Tabel 2.2 Verblijfsrecreatie per deelsector en dorp (Thx.Agency, 2023)

Aantal verblijfsrecreatieve voorzieningen per deelsector	
Bed and breakfasts	9
Camperplaatsen en minicampings	4
Campings en recreatieparken	4
Vakantiewoningen	4
Groeps- en jeugdlogies	3
Hotels	1
Aantal verblijfsrecreatieve voorzieningen per dorp	
Molenschot	11
Gilze	10
Hulten	2
Rijen	2

[1] Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten.
[2] Nederland is ingedeeld in 40 COROP-gebieden, waarmee cijfers bijgehouden worden op regionaal niveau. COROP Midden-Brabant bestaat uit 11 gemeenten waaronder Gilze en Rijen.
[3] In 2023 heeft Thx.agency, een Belgisch sales- en marketingbureau voor de reis- en vrijetijdsindustrie in de Benelux, in opdracht van Toerisme De Baronie onderzoek gedaan naar het recreatieve aanbod in het gebied tussen Breda, Tilburg en de Belgische grens.

De verblijfsrecreatie in de gemeente is veelal kleinschalig in de gemeente. Zo kent de gemeente relatief veel B&B's, camperplaatsen, minicampings en vakantiewoningen. Verblijfsrecreatie is vooral geconcentreerd in de dorpen Molenschot en Gilze.

Tabel 2.3 Dagrecreatie[4] per deelsector en dorp (Thx.Agency, 2023)

Aantal dagrecreatieve voorzieningen per deelsector	
Sport, avontuur en recreatie	34
Gastronomie en winkelen	29
Wandelen, fietsen en paardrijden	21
Evenementen	20
Erfgoed en cultuur	15
Natuur	5
Aantal dagrecreatieve voorzieningen per dorp[5]	
Gilze	55
Rijen	44
Molenschot	30
Hulten	10

Wat betreft dagrecreatie zien we een gevarieerd aanbod. Ook zien we een redelijk gelijke verdeling over de verschillende dorpen, met de minste voorzieningen in het dorp Hulten.

2.1.2 Het aanbod in de omgeving

In de directe omgeving van Gilze en Rijen is een divers aanbod aan dag- en verblijfsrecreatie te vinden. In het werkgebied van Toerisme de Baronie, het gebied tussen Breda en Tilburg en richting het zuiden tot de Belgische grens, liggen 420 dagrecreatieve voorzieningen en 107 verblijfsrecreatieve voorzieningen (Thx.Agency, 2023). Qua verblijfsrecreatie vindt men er 28 B&B's, 26 camperplaatsen/minicampings, 17 campings/recreatieparken, 18 vakantiewoningen, 13 groeps-/jeugdlogies en 5 hotels. Ook kent de ruimere regio enkele grote toeristisch-recreatieve trekkers waaronder de steden Breda en Tilburg, themapark de Efteling, safaripark Beekse Bergen en het karakteristieke dorpje Baarle-Nassau met de Belgische enclave Baarle-Hertog.

[4] Onder dagrecreatie verstaan we onder andere cultuur en erfgoedlocaties, buitenactiviteiten zoals wandelen, fietsen en paardrijden (incl. routes), sportlocaties en speeltuinen, natuurlocaties en evenementen.

[5] Het totaal aantal dagrecreatieve mogelijkheden per dorp is groter dan het totaal per deelsector, omdat wandelroutes door meerdere dorpen lopen.

3. Beleidsmatige context

In dit hoofdstuk gaan we in op de beleidsmatige context. We hebben daarvoor gekeken naar lokaal en regionaal beleid.

3.1.1 Recreatie en toerisme in lokaal beleid

Het coalitieprogramma 2022-2026 stelt dat Gilze-Rijen een gemeente wil zijn waarin ook voldoende ruimte is voor groen, natuur en recreatie. Daarin wordt onder andere een belangrijke oproep gedaan om alle sectoren, waaronder recreatie en toerisme, te verduurzamen en vergroenen. Ook wordt binnen de transitie van het landelijk gebied agrarische ondernemers bij bedrijfsbeëindiging of het verbreden met andere functies, onder voorwaarden, ruimte geboden om nieuwe kansen te benutten in onder andere recreatie en toerisme. Dit wordt per gebied of functie getoetst.

In mei 2022 is het fietsbeleidsplan Gilze en Rijen opgesteld. Hierin wordt het plan gepresenteerd om het fietsgebruik te stimuleren door de fietser beter te faciliteren, fietsroutes aantrekkelijker te maken en reizigers, forenzen en recreanten te stimuleren om de fiets te pakken. Samen met de provincie Noord-Brabant wordt ingezet op de ontwikkeling van een snelfietsroute door de spoorzone, deze is inmiddels grotendeels gereed. Daarnaast wordt in samenwerking met Alphen-Chaam en Toerisme de Baronie gewerkt aan het aantrekken van (fiets) toerisme. Hiervoor worden rustpunten voor de recreatieve (toeristische) fietser gerealiseerd op locaties die daarvoor het meest gunstig liggen ten opzichte van de fietsroutes.

In oktober 2020 is de laatste structuurvisie stedelijk gebied opgesteld. In deze structuurvisie worden enkele gebieden aangewezen waar leisure-achtige ontwikkelingen, gericht op de eigen dorpen en omliggende regio, kansrijk zijn. Dit zijn met name gebieden langs de N282 en N631, specifieke potentiële locaties, onder voorwaarden, zijn bedrijfslocaties langs de N282, het Aeroparc of Park Wolfsweide.

3.1.2 Recreatie en toerisme in regionaal beleid

Toerisme in de regio Hart van Brabant[6] is groeiende. Daarnaast ligt in de Stedelijke Regio Breda Tilburg de opgave van ongeveer 80.000 woningen en 70.000-80.000 extra arbeidsplaatsen. Het belang om in de directe omgeving te kunnen recreëren, en om de mogelijkheden hiertoe te versterken wordt daarom ook extra aangestipt in de Regionale Omgevingsagenda Hart van Brabant 2022-2026. Er wordt specifiek ingezet op het ontwikkelen van goede fiets- en wandelverbindingen tussen landelijk en stedelijke gebieden, het verduurzamen van de sector en het behouden van voldoende (kwantitatief en kwalitatief) en gevarieerde verblijfsaccommodaties.
In 2022 is de visie verblijfsaccommodatiemarkt regio Hart van Brabant vastgesteld. Hierin is de volgende ambitie voor 2025 genoemd: “Hart van Brabant dé leisureregio voor internationale familie short-break markt. Binnen deze ambitie wordt een schaalsprong van 7.500 naar 15.000 winterharde bedden (hotels, pensions, en vakantieparken/woningen) geambieerd. Voor overheden worden hierin de volgende aanbevelingen gedaan:

1. Reductie en kritische(re) omgang met harde plannen
   De regionale (harde) planvoorraad is groot en snelle realisatie niet altijd vanzelfsprekend. Door harde plannen te reduceren ontstaat meer balans tussen planvoorraad en marktruimte.
2. Grip op en inzicht in gemengde/flexibele bestemmingen
   Gemengde/flexibele bestemmingen zijn bestemmingen die ertoe leiden

[6] Regio Hart van Brabant is een regionale samenwerking tussen de gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg en Waalwijk.

dat er verschillende functies (waaronder hotels) in het vigerende bestemmingsplan mogelijk zijn. Dit zorgt voor verborgen plancapaciteit.

3. Sturing aanbrengen aan plannen voor nieuwe capaciteit met een regionaal ontwikkelkader
   Het ontwikkelen van een regionaal ontwikkelkader zodat de gewenste ontwikkelrichting duidelijk is en initiatiefnemers direct aan de voorkant sturing krijgen voor de onderbouwingswijze.
4. Vraag en aanbod periodiek te monitoren
   Voor de visie is een nulmeting uitgevoerd. Idealiter wordt de markt op de voet gevolgd en wordt op termijn wederom gepeild hoe de markt ervoor staat, hoe vraag, aanbod en marktfunctioneren zich ontwikkelt (ZKA Consultants, 2021).

Uit de visie verblijfsaccommodatiemarkt is een regionaal afsprakenkader verblijfsaccommodaties ontwikkeld (2022). Hierin zijn regionale afspraken gemaakt over hoe nieuwe initiatieven beoordeeld en gefaciliteerd worden. Hierin is afgesproken dat voor de grotere ontwikkelingen (vanaf 30 bedden) de plannen worden afgestemd in regionale werkgroepen om te zorgen dat deze initiatieven zowel kwalitatief als kwantitatief bijdragen aan de verblijfsaccommodatiemarkt. Deze initiatieven dienen vervolgens kwalitatief onderbouwd te worden aan de hand van de visie verblijfsrecreatiemarkt en de criteria bezoekersmotief en doelgroep, locatie (speelt het initiatief in op/ past het initiatief bij de kwaliteiten van de locatie?) en marktpotentie (waarin onderscheidt het initiatief zich, wat is de meerwaarde en sluit het aan bij trends en ontwikkelingen?) dienen hierin terug te komen.

3.1.3 Recreatie en toerisme in provinciaal en landelijk beleid

De landelijke visie Perspectief 2030 heeft als doel het toekomstbestendig ontwikkelen van de bestemming Nederland. Daarin wordt de veranderende rol van toerisme beschreven: toerisme als middel om bij te dragen aan het oplossen van grotere maatschappelijke vraagstukken die invloed hebben op onze welvaart en ons welzijn. In de visie wordt gepleit dat toerisme het verdient om een beleidsprioriteit te worden. Vele gemeenten vertaalden de visie reeds door naar lokaal beleid om toerisme en recreatie een bijdrage te laten leveren aan het welzijn van alle bewoners. Ook worden hierin koppelkansen van toerisme en recreatie gevonden met andere beleidsdomeinen aangezien het gastvrijheidsdomein in nauwe verbinding staat met beleidsvelden als cultuur, erfgoed, natuur, mobiliteit en economische zaken.
We lezen de boodschap uit Perspectief 2030 ook terug in het provinciaal beleid. In het bestuursakkoord 2023-2027 staat het volgende: “De Brabantse vrijetijdssector heeft een positief effect op het woon- en vestigingsklimaat voor inwoners, studenten, buitenlandse werknemers, bedrijven en is positief voor het welzijn en welbevinden van inwoners en bezoekers. Het versterkt de Brabantse identiteit en het gevoel van trots op Brabant. Het draagt tevens bij aan andere provinciale opgaven”.

4. Trends en ontwikkelingen

In dit hoofdstuk gaan we in op relevante trends en ontwikkelingen voor de vrijetijdseconomie van Gilze en Rijen.

4.1 Trends

- **Ondernemers innoveren, het vrijetijdsaanbod wordt unieker**

  Tegenwoordig kun je dineren in de Bijlmerbajes, overnachten in een omgebouwde NS-trein en abseilen van de Euromast. Weg van de massa en anders dan anders; er is winst te behalen wanneer je als ondernemer kunt voorzien in een bijzondere en authentieke ervaring. Vooral de jongere generatie, ook wel 'Gen Z', wordt hier erg door aangetrokken. Deze generatie hecht veel waarde aan duurzaamheid (maar geen greenwashing), instagramability (de mooie plaatjes) en verbinding met de lokale cultuur (NRIT, 2024). De vrijetijdssector moet steeds inspringen op een veranderende markt en heeft hiervoor ontwikkelruimte nodig.

- **Toenemende bezoekersdruk zonder daar actief op in te spelen**

  Naar verwachting stijgt het inwoneraantal van Gilze en Rijen met 4% tot 2035, van Breda met 10% en Tilburg zelfs met 13% (CBS, 2023). Daarnaast neemt door vergrijzing en de groeiende welvaart van 55-plussers het binnenlands toerisme in de laag- en schouderseizoenen toe.
  Ook zien we (vooral sinds de pandemie) meer mensen die buiten recreëren met een toenemende populariteit van wandelen en fietsen. Daar komt bij dat de ruimte voor buitenrecreatie beperkt is, aangezien er ruimteclaims worden gelegd vanuit onder andere natuurbescherming, woningbouw en de energietransitie. Dit zorgt voor een toenemende bezoekersdruk in veel gebieden.

- **Meer vraag naar luxe, maar ook 'back to basic' steeds populairder**

  De een wil van alle gemakken voorzien zijn op vakantie, terwijl de ander juist voor het avontuur gaat en de ervaring. We zien een toegenomen belang van beleving: vakanties en dagjes uit moeten meer bieden dan alleen een moment om tot rust te komen. Binnen de verblijfsrecreatie zien we dat sommige bedrijven zich onderscheiden met eigen sanitair bij kampeerplaatsen of wellness faciliteiten, terwijl andere bedrijven juist beleving bieden met accommodaties midden in de natuur en ver van de bewoonde wereld of zonder elektriciteit.

- **Agrotoerisme heeft grote potentie**

  Agrarische ondernemers zoeken steeds vaker nevenactiviteiten, onder andere in R&T. Dit is een landelijke trend waar ook Gilze en Rijen in toenemende mate mee te maken heeft. Landelijk zien we dat boeren een streekwinkel openen, een maisdoolhof aanleggen, een grasveld omtoveren tot mini-camping of activiteiten organiseren zoals knuffelen met een koe en geitenyoga. Naast dat dit boeren neveninkomsten biedt, beantwoordt deze trend ook de vraag naar authentieke lokale ervaringen en draagt het bij aan een herwaardering van de streek en het platteland (NBTC, 2023).

- **Kampeerplekken maken plaats voor verhuuraccommodaties**

  Kampeerplekken worden steeds vaker ingewisseld voor verhuuraccommodaties, zoals bungalows en glamping tenten. Verhuur genereert namelijk een hoger rendement. Vooral seizoens- en jaarplaatsen worden hierom opgeheven. Ook in Gilze en Rijen is het aantal seizoens- en jaarplaatsen de laatste jaren afgenomen om plaats te maken voor verhuuraccommodaties. Landelijk is het aantal toeristische kampeerplaatsen op vakantieparken in twintig jaar afgenomen met 8%, het aantal jaarplaatsen met 4% en het aantal verhuureenheden is juist toegenomen met 77% (CELTH, Erasmus UPT & NRIT, 2022).

- Forse groei Duitse markt

  Duitsers weten Brabant steeds beter te vinden voor een verblijfsbezoek. In 2023 brachten 332.000 Duitsers een verblijf door in de provincie, samen goed voor ruim 1 miljoen overnachtingen. Op de Belgen na (430.000 in 2023) vormen de Duitse verblijfsgasten het grootste aandeel aan verblijfsgasten. Ook is deze groep fors gegroeid ten opzichte van 2019 namelijk 23% meer Duitse gasten en 46% meer overnachtingen. Deze forse groei is een landelijke trend, maar de groei in Noord-Brabant is omvangrijker (landelijk +19% Duitse gasten en +27% overnachtingen) (CBS, 2023). Opvallend is ook dat het inkomend toerisme vanuit België nog iets langer de tijd nodig heeft om te herstellen. In 2023 was het aantal Belgische gasten dat in Brabant verbleef namelijk 5% minder dan in 2019. Daarnaast zien we ook een forse toename in de bestedingen van de Duitse gast. Duitse toeristen gaven nog nooit zoveel geld uit in Nederland als in het derde kwartaal van 2023, een toename van 23% ten opzichte van 2019. Zij zijn qua bestedingen de belangrijkste bezoekers aan Nederland, gevolgd door de Belgische gast en de gast uit Groot-Brittannië (NOS, 2023).

4.2 Ontwikkelingen

4.2.1 Gebiedsontwikkeling station Gilze-Rijen

De komende jaren vindt een gebiedsontwikkeling plaats rondom station Gilze-Rijen. Het gaat daarbij om het aantrekkelijker maken van het gebied, een verbetering van de veiligheid rondom de perrons en de oversteek, en geluidswerende maatregelen. Ook wordt er nagedacht over de verbinding van het station met de rest van Rijen en Rijen Zuid dat in ontwikkeling is en met de snelfietsroute Breda-Tilburg.

In november 2023 heeft de gemeenteraad het bestemmingsplan vastgesteld om de stationsomgeving te vernieuwen. Momenteel wordt er gewerkt aan een ontwerp van de openbare ruimte. De daadwerkelijke aanleg en aanpassingen in de openbare ruimte vinden op zijn vroegst in 2026 plaats.

4.2.2 Herinrichting Wilhelminaplein Rijen

Het Wilhelminaplein in Rijen wordt ingericht tot een groen, duurzaam en volwaardig dorpsplein. De bedoeling is dat het Wilhelminaplein op deze manier een centrale plek wordt met ruimte voor terrassen, festiviteiten en andere ontmoetingen. Op 9 april 2024 is het voorlopige ontwerp gedeeld met inwoners tijdens een inloopavond. Het definitieve ontwerp wordt na de zomer van 2024 opgeleverd waarna de gemeenteraad gevraagd wordt om het ontwerp vast te stellen.

4.2.3 Herziening recreatiezonering Chaamse Bossen

De Chaamse Bossen zijn grotendeels eigendom van Staatsbosbeheer. Op dit moment wordt de recreatiezonering herzien. Het gedeelte aan de kant van Chaam zal meer intensieve recreatie toestaan, en het gedeelte aan de kant van Gilze extensieve recreatie (en op een aantal plekken de natuur voorop).

4.2.1 Gebiedsontwikkelingen Noordoost Rijen en Rimpelaar

De gemeente ziet kansen voor gebiedsontwikkeling in het buitengebied ten noordoosten van Rijen. In de perspectiefnota voor 2025 is goedgekeurd dat er geld wordt vrijgemaakt voor een gebiedsvisie voor dit gebied. Ook wordt er een gebiedsvisie opgesteld voor de Rimpelaar, het gebied ten zuidwesten van de gemeente. Ook dit gebied wordt gezien als mogelijk kansrijke plek voor toekomstige toeristische-recreatieve initiatieven. In de Rimpelaar liggen vooral kansen voor extensieve recreatie zoals agro-toerisme.

4.2.2 Autoluw Hulten

Om de leefbaarheid in Hulten te verbeteren zijn er plannen gemaakt om Hulten opnieuw en bijna autoluw in te richten. Deze plannen zullen worden uitgevoerd zodra de provincie de N282 bij Hulten heeft verbreed en de provinciale weg niet meer door Hulten loopt. Door stikstof uitdagingen is het nog onbekend wanneer dit gebeurt.

4.2.1 Deelname Van Gogh Nationaal Park

De gemeente Gilze en Rijen gaat deelnemen aan het Van Gogh Nationaal Park, een brede beweging van overheden, organisaties, instellingen, bedrijfsleven en toerisme in Brabant

5. Aanbod en vraag

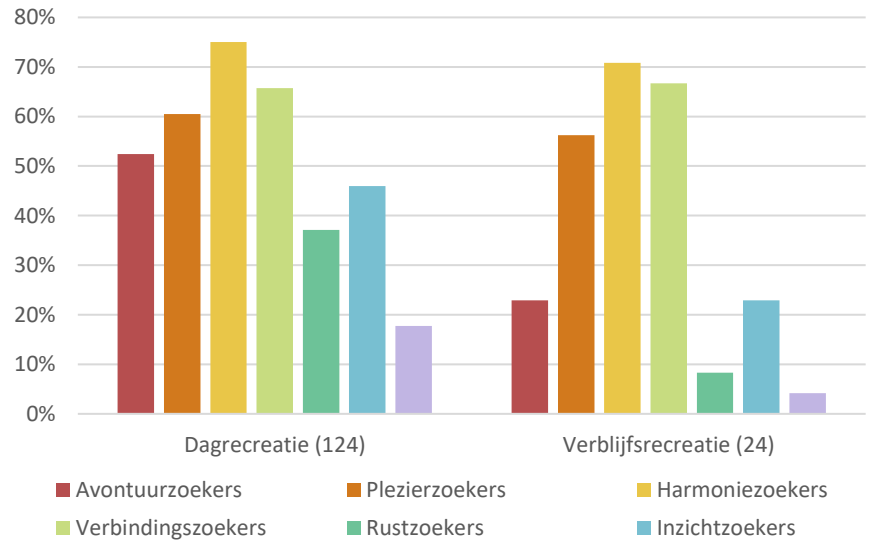
In deze analyse van aanbod en vraag gebruiken we de onderzoeksresultaten van het onderzoek naar doelgroepen door Thx.agency[7] uit 2023. Daarbij is gebruik gemaakt van de Leefstijlvinder.

De Leefstijlvinder is een marktsegmentatiemodel ontwikkeld door Marketresponse in opdracht van tien provincies. De leefstijlen geven inzicht in het gedrag, waarden en behoeften van recreanten en toeristen op basis van psychologische en sociologische kenmerken. De leefstijlsegmentatie onderscheidt zeven doelgroepen, ook wel leefstijlen genoemd, met allemaal een eigen vrijetijdsprofiel. Dit zijn de volgende zeven leefstijlen: Avontuur-, Plezier-, Harmonie-, Verbindings-, Rust-, Inzicht en Stijlzoekers. Meer over de verschillende leefstijlen staat beschreven in bijlage 8.1.

5.1 Het aanbod

In het onderzoek door THX.agency zijn 420 toeristische producten in de regio van een leefstijlkleuring voorzien en 107 overnachtingsmogelijkheden. In de gemeente Gilze en Rijen zijn alle voorzieningen van een leefstijlkleuring voorzien. Het gaat hierbij om 124 dagrecreatieve voorzieningen en 24 verblijfsrecreatieve voorzieningen.

Figuur 5.1 Percentage aantrekkelijk aanbod per leefstijl, gemeente Gilze en Rijen

Figuur 5.1 geeft het percentage aantrekkelijk dag- en verblijfsrecreatief aanbod per leefstijl weer op basis van het onderzoek door THX.agency. Daarin valt het volgende op:

- De gemeente kent een divers aanbod aan dag- en in iets mindere mate verblijfsrecreatie.
- De harmoniezoeker vindt volgens dit onderzoek het meeste aantrekkelijk dagrecreatief aanbod. De stijlzoeker vindt slechts beperkt aantrekkelijk dagrecreatief aanbod.
- Meer dan de helft van het totale verblijfsrecreatieve aanbod is aantrekkelijk voor de harmoniezoeker, verbindingszoeker en plezierzoeker. Ook onder het verblijfsrecreatieve aanbod heeft de stijlzoeker de minste keuze.

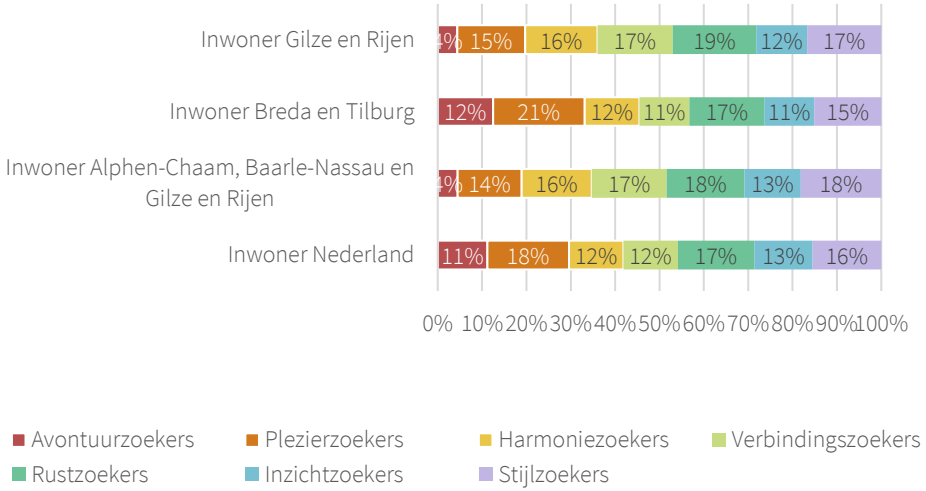
[7] Thx.agency heeft de bedrijven op basis van bijeenkomsten, gesprekken en online informatie van een leefstijlkleuring voorzien. Thx.agency is geen Leefstijlvinder partner.

Als we naar de regio kijken zien we een vergelijkbaar beeld. Het verblijfsrecreatieve aanbod in de regio is iets meer diverse, maar net als in Gilze en Rijen komen de harmoniezoeker, verbindingszoeker en plezierzoeker heel duidelijk naar voren. En net als in de gemeente Gilze en Rijen is het aanbod voor de stijlzoeker beperkt.

5.2 De vraag

Om de vraag in beeld te brengen kijken we allereerst naar de inwoners van de gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau en Gilze en Rijen, aangezien zij de grootste groep recreanten vormt.

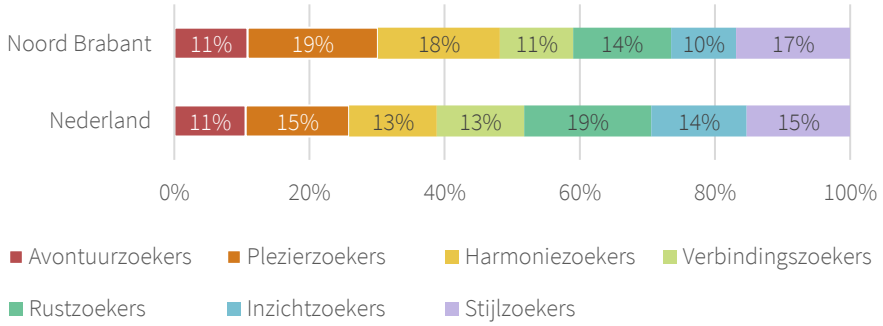
Figuur 5.2 Leefstijlverdeling onder inwoners van de gemeente Gilze en Rijen, de samenwerkende gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau en Gilze en Rijen, de steden Breda en Tilburg en Nederland (MarketResponse, 2023).

Figuur 5.2 geeft de leefstijlverdeling weer onder de inwoners van de gemeente Gilze en Rijen en de samenwerkende gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau en Gilze en Rijen. Om uitspraken te doen of de groep inwoners over- of ondervertegenwoordigd is zetten we deze af tegen het leefstijlprofiel van de inwoner van Nederland. Daarin valt het volgende op:

- Zowel in Gilze en Rijen als de samenwerkende gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau en Gilze en Rijen zijn de avontuurzoeker en plezierzoeker kleine groepen en (sterk) ondervertegenwoordigd t.o.v. het Nederlands gemiddelde.
- De rustzoeker, stijlzoeker en verbindingszoeker vormen de grootste groepen en zijn oververtegenwoordigd in zowel de gemeente Gilze en Rijen als de samenwerkende gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau en Gilze en Rijen.
- Daarnaast zien we dat ook de harmoniezoeker een relatief grote groep én sterk oververtegenwoordigd is.
- In de steden Breda en Tilburg zijn de plezierzoekers en rustzoekers de grootste groepen, de plezierzoeker en avontuurzoeker zijn daarnaast oververtegenwoordigd t.o.v. het Nederlands gemiddelde.

Figuur 5.3 Leefstijlprofiel van de verblijfsgast in Noord-Brabant en de binnenlandse verblijfsgast (CVO, 2020).

Tot 2020 heeft het CVO in beeld gebracht wat het leefstijlprofiel is van de verblijfsgast aan de verschillende provincies in Nederland. Aangezien deze data

inmiddels vier jaar oud is, én niet op kleinere schaal dan provincieniveau beschikbaar is, nemen we dit indicatief mee in de afwegingen.
Door het leefstijlprofiel van de verblijfsgast aan de provincie Noord-Brabant af te zetten tegen het gemiddelde van de binnenlandse vakantieganger (zie figuur 5.3) zien we het volgende:

- De verblijfsgast aan Noord-Brabant zijn overwegend plezierzoekers, harmoniezoekers en stijlzoekers.
- De inzichtzoeker, rustzoeker en verbindingszoeker zijn ondervertegenwoordigd onder de verblijfsgast aan de provincie.

5.3 Conclusie

Uit de bovenstaande analyse van aanbod en vraag concluderen we het volgende:

- Zowel Gilze en Rijen als de samenwerkende gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau en Gilze en Rijen bieden een divers aanbod aan dagrecreatieve voorzieningen waar, m.u.v. de stijlzoeker, alle leefstijlen aantrekkelijk aanbod vinden.
- Qua verblijfsrecreatief aanbod vindt de harmoniezoeker, verbindingszoeker en plezierzoeker het meeste aantrekkelijk aanbod in zowel Gilze en Rijen als de rest van de regio.
- De grootste doelgroepen onder inwoners van Gilze en Rijen (en de samenwerkende gemeenten Alphen-Chaam, Baarle-Nassau en Gilze en Rijen) zijn respectievelijk de rustzoekers, stijlzoekers en verbindingszoekers, gevolgd door de harmoniezoekers.
- In de grote steden Breda en Tilburg wonen relatief veel plezierzoekers en rustzoekers.

Aangezien de stijlzoeker een relatief grote doelgroep is in de gemeente én directe omgeving, maar nog beperkt aantrekkelijk aanbod vindt. Lijkt het aannemelijk dat er kansen liggen om voor deze doelgroep aanbod te ontwikkelen.

6. Verkennende gesprekken

In dit traject zijn verschillende verkennende gesprekken gevoerd met relevante stakeholders om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de gemeente en de ontwikkelingen in de regio. Zie bijlage 2 voor een overzicht van de gesproken personen en organisaties. In dit hoofdstuk geven we de belangrijkste aandachtspunten weer die tijdens deze gesprekken naar boven kwamen.

Algemeen

- Kernkwaliteiten die door de belanghebbenden veel worden genoemd zijn dat de gemeente Gilze en Rijen een **groene gemeente** is waar veel **gewandeld en gefietst** kan worden. Ook de **ligging** ten opzichte van de omgeving met meerdere grote trekkers wordt als kwaliteit gezien. Daarnaast worden de **vliegbasis**, het verder **kleinschalige aanbod** en de **rust** die men in de gemeente kan ervaren meermalen genoemd.
- Als we het hebben over doelgroepen wordt er het volgende gezegd:
  - Toerisme de Baronie geeft aan zich te richten op de **harmoniezoeker**, (actieve) **rustzoeker** en **inzichtzoeker**.
  - Ook de termen **wandelaars en fietsers** wordt gebruikt om de doelgroep van de gemeente te omschrijven. Dit zijn volgens de gesprekspartners veelal 50-plussers.
  - **Gezinnen met kinderen** zijn volgens meerderen ook een belangrijke doelgroep voor, met name, de vakantieparken en grote campings in de gemeente.
- Het dagrecreatieve aanbod bestaat met name uit wandel- en fietsroutes. Daarnaast valt het gesprekspartners op dat er maar liefst vijf golfbanen in de gemeente zijn. De kanttekening wordt geplaatst dat deze voor niet-leden beperkt toegankelijk zijn. Het verblijfsrecreatieve aanbod is veelal kleinschalig volgens gesprekspartners, al zijn er ook een aantal grote spelers (met name campings en één hotel).

Wat gaat er goed?

- Er wordt positief gesproken over de vereniging **Toerisme de Baronie**. Met de verbindende rol die de vereniging inneemt en hoe de vereniging samenwerking tussen ondernemers stimuleert wordt benoemd.
- De gemeente kent volgens de belanghebbenden een **divers verblijfsrecreatief aanbod** qua schaal en type voorzieningen (m.u.v. hotels waar er slechts één van in de gemeente is).
- **Vakantieparken** zijn in transitie, recent is een camping overgenomen door Capfun dat daardoor een enorme **kwaliteitsimpuls** heeft gekregen. De seizoens- en jaarplaatsen maken plaats voor moderne, nieuwe verhuurobjecten. Er is een enkele keer genoemd dat de overname door Capfun ook een mogelijke bedreiging met zich meebrengt. Deze persoon ervaart namelijk dat door de vele voorzieningen gasten op het park worden gehouden en dat openstelling voor niet-gasten beperkt wordt. Toch wordt er vaker positief gesproken over deze ontwikkeling.

Wat kan er beter?

- Volgens de belanghebbenden zitten er grote verschillen tussen de kernen Rijen en Gilze, Molenschot en Hulten. Rijen is groter, zelfstandiger en minder verbonden bij de regio. Er liggen **opgaven om Rijen beter te verbinden** met de rest van de regio volgens meerdere gesprekspartners.
- Het **toeristisch seizoen** is op plaatsen erg **rustig**, inwoners (de belangrijkste doelgroep) zijn dan op vakantie. Er ligt volgens de gesprekspartners een opgave om meer reuring te creëren in het hoogseizoen.
- Over het contact met de gemeente wordt wisselend gesproken. Er wordt door meerderen positief gesproken over toerisme en recreatie en de betrokkenheid van de wethouder. Er wordt echter ook genoemd dat door ondernemers enige starheid wordt ervaren, met name in de goedkeuring van vergunningen en het contact met Ruimtelijke Ordening. Dit wordt ook uitgelegd als dat de gemeente niet uitnodigend staat tegenover nieuwe

initiatieven en dat dit het voor ondernemers lastiger maakt om te ondernemen.

Waar liggen kansen?

- De ontwikkeling van de **spoorzone** brengt volgens de gesprekspartners meerdere kansen met zich mee. De ontsluiting van Rijen wordt hiermee aantrekkelijker. Rijen kan een startpunt worden om de regio te ontdekken. Er liggen kansen om het centrum van Rijen hierin mee te nemen aangezien de routes nu nog niet door het centrum gaan (hierin zouden ook de verhalen van het leerlooierij verleden meegenomen kunnen worden). Er zouden verder voorzieningen toegevoegd kunnen worden die dit stimuleren zoals horeca en fietsverhuur.
- Gilze en Rijen heeft zelf geen grote (beleefbare) trekkers, de kracht van de gemeente ligt volgens vele ook met name in de ligging t.o.v. de regio. Hier kan meer op ingespeeld worden: **Gilze en Rijen als groene uitvalsbasis**.
- Vanuit Toerisme de Baronie worden kansen gezien in het creëren van meer **aanbod voor jonge gezinnen**, met name in de dagrecreatie. Er is volgens hen een tekort aan aanbod voor deze doelgroep, zeker voor de eigen inwoners. Ook wordt vanuit Toerisme de Baronie genoemd dat het aantal singles toe zal nemen wat zal resulteren in een groei van **soloreizigers**, daar zouden ook producten voor gecreëerd kunnen worden. Tot slot wordt meermalen genoemd dat door de landelijke **vergrijzing** de doelgroep ouder zal worden, dit vraagt om een aanpassing in de toegankelijkheid van voorzieningen.
- Er liggen volgens gesprekspartners kansen in **kleinschalige ontwikkelingen** (verblijfs- en dagrecreatie), specifiek de ontwikkelingen die inspelen op **zingeving** (creativiteit, zorg, meehelpen in de natuur of met dieren). Deze trend past volgens de belanghebbenden bij het kleinschalige rustige karakter van de gemeente.
- Volgens meerdere gesprekspartners wordt er in de gemeente nog onvoldoende geprofiteerd van toerisme en recreatie, terwijl in de omgeving meerdere plekken zijn waar de toeristische druk te hoog wordt. De gemeente kan die plekken **ontlasten**.
- Het **militaire verleden** in de gemeente kan volgens meerdere gesprekspartners beter verteld worden. Dit kan door middel van routes, een bezoekerscentrum, het beter toegankelijk maken van museum De Traditiekamer. Connecties worden gelegd met Kamp Rijen, WOII, de NAVO en het Prinsenbos. Ook de Koninklijke Luchtmacht Historische Vlucht is een vliegend museum dat nog beperkt beleefbaar is.
- De **transitie van de agrarische sector** brengt ook kansen met zich mee voor kleinschalige dagrecreatie.
- Er wordt door Toerisme de Baronie samen met Visit Brabant verkend hoe de regio beter in kan spelen op de **Duitse gast**. Hier liggen volgens gesprekspartners kansen om het aanbod aan te passen om deze groeiende doelgroep te faciliteren.

Wat zijn bedreigingen?

- Er zijn zorgen over **toenemende leegstand** en afname van voorzieningen in Gilze en Rijen.
- De **toenemende recreatiedruk in de natuurgebieden** grenzend aan de steden Tilburg en Breda kan resulteren in maatregelen als afsluiting wat als bedreiging wordt gezien door meerdere belanghebbenden.
- Het aantal **ov-verbindingen** in de gemeente **neemt** volgens gesprekspartners **af.** Met name de busverbindingen. Dit maakt de gemeente minder goed bereikbaar als je geen auto hebt.

Toekomst

Er is gesproken over de toekomst van recreatie en toerisme in de gemeente. Daarover wordt het volgende gezegd.:

- Meerdere keren wordt de hoop uitgesproken dat Gilze en Rijen over 5 tot 10 jaar meer naamsbekendheid kent
- Gesprekspartners zouden meer reuring willen zien in de kernen.
- Er mag volgens meerdere partners meer aanbod bijkomen, mits dit aanbod onderscheidend is (iets nieuws toevoegt) en van goede kwaliteit is.

Rollen

- Toerisme de Baronie is bezig met het stimuleren van ambassadeurschap onder ondernemers. Dit draagt bij aan de collectieve trots en het uitdragen van de regio als een aantrekkelijke regio om te recreëren. Er ligt volgens gesprekspartners een rol voor de gemeente in het stimuleren van collectieve trots onder inwoners in het algemeen om de regio aan te prijzen als aantrekkelijke plek om te wonen, werken en recreëren: “Inwoners van Gilze en Rijen zijn te bescheiden”.
- Ondernemers hebben volgens de gesprekspartners behoefte aan een stip op de horizon, een ambitie vanuit de gemeente, om te weten waar ze aan toe zijn. Er is behoefte aan op voorhand duidelijke kaders zodat de gemeente dit eenvoudiger kan toetsen, de trajecten minder langdradig worden en de ondernemers meer ruimte hebben om in te spelen op kansen en ontwikkelingen.

7. Bronnen

RTIS. (2022). Maatschappelijke waarde van toerisme en recreatie voor de Regio Alphen-Chaam en Gilze en Rijen.

LISA. (2023). Gratis data recreatie en toerisme (T&R). Verkregen van: https://www.lisa.nl/data/gratis-data-recreatie-toerisme

ABN AMRO. (2023). Vakantie in het groen. Verkregen van: https://www.abnamro.nl/nl/media/rapport-vakantie-in-het-groen_tcm16-203585.pdf

CBS. (2023). Groei en krimp per gemeente. Verkregen van: https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/groei-en-krimp

NBTC. (2023). Verkenning agrotoerisme. Verkregen van: https://www.nbtc.nl/nl/site/programma/landelijk-gebied/verkenning-agrotoerisme.htm

CELTH, Erasmus UPT, & NRIT. (2022). Onderzoek Opkopen vakantieparken. Verkregen van: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/01/onderzoek-opkopen-vakantieparken

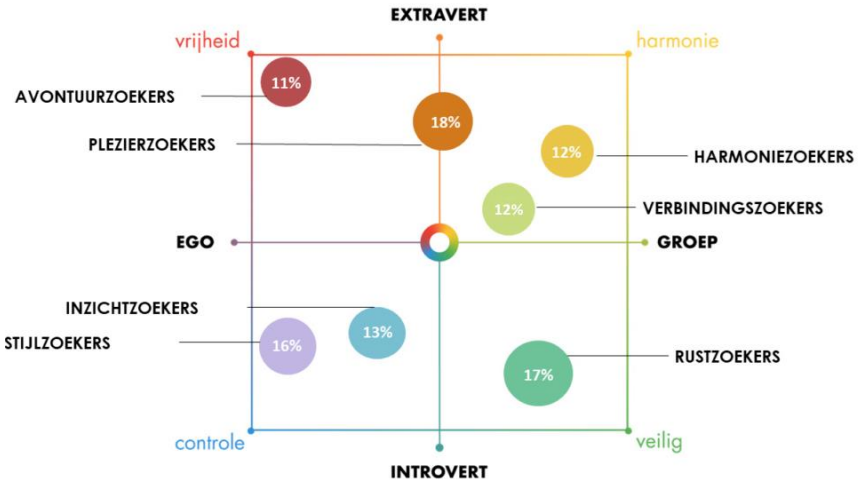
NRIT. (2024). Hotels moeten Gen Z uitdagen. Verkregen van: https://www.nritmedia.nl/kennisbank/47375/hotels-moeten-gen-z-uitdagen/?topicsid=

CBS. (2023). Duitse reizigers gaven 2,9 miljard euro uit in Nederland in derde kwartaal. Verkregen van: https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/51/duitse-reizigers-gaven-2-9-miljard-euro-uit-in-nederland-in-derde-kwartaal

NOS. (2023). Duitse toeristen gaven nog nooit zoveel geld uit in Nederland. Verkregen van: https://nos.nl/artikel/2501979-duitse-toeristen-gaven-nog-nooit-zoveel-geld-uit-in-nederland

8. Bijlagen

8.1 Leefstijlvinder

Figuur 1.1 Model Leefstijlvinder, MarketResponse 2023.

Harmoniezoekers

Harmoniezoekers zijn hartelijke, gezellige mensen, met veel interesse in anderen. Ze omschrijven zichzelf als gemoedelijk, vrolijk en zachtaardig. In het leven hechten ze veel belang aan geborgenheid, gastvrijheid en vriendschap. Ze nemen de tijd voor het gezin, trekken er graag op uit met (of naar) familie, vrienden en kennissen, en vinden een goede relatie met buren en familie heel belangrijk. Het hoeft voor hen allemaal niet zo vreemd; doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg.

Verbindingszoekers

Verbindingszoekers zijn, bovenal, geïnteresseerd in anderen. Het zijn behulpzame, evenwichtige mensen die zichzelf omschrijven zichzelf als ‘gewoon’ en hartelijk. Voor Verbindingszoekers zijn gastvrijheid, sociale verbondenheid en ‘doe maar gewoon’ belangrijke waarden. Ze vinden het dan ook belangrijk om een goede relatie te onderhouden met buren en familie, met harmonie en gezelligheid. Er voor elkaar zijn, dat is toch hartstikke normaal?

Rustzoekers

Rustzoekers vinden zichzelf hele gewone mensen. Ze omschrijven zichzelf als kalm, behulpzaam, bedachtzaam en zachtaardig. Ze houden van rust en regelmaat, en voelen zich het meest op hun gemak in hun eigen, vertrouwde omgeving. Ze vinden het fijn als ze lekker hun eigen gang kunnen gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Ze houden ervan om op hun gemak thuis te zijn, een beetje te tuineren, te klussen en tv te kijken. Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg.

Inzichtzoekers

Inzichtzoekers zijn bedachtzame, serieuze en intelligente mensen. Ook omschrijven zij zichzelf als evenwichtig en zakelijk. Ze vinden het niet erg om alleen te zijn, want dan kunnen ze mooi hun eigen gang gaan. De rust en ruimte om hen heen die ze daardoor verkrijgen vinden ze fijn. Belangrijke waarden voor Inzichtzoekers zijn rationaliteit, daadkracht, privacy/rust en ‘doe maar gewoon’. Maar ook vrijheid om te doen wat ze willen is erg belangrijk voor ze. Als ze niet op pad gaan naar culturele activiteiten of natuur, dan vinden ze het ook heerlijk om rustig thuis te zijn, een beetje te klussen, TV te kijken en het nieuws te volgen. Ze houden van informatie; ‘meten is weten’!

Stijlzoekers

Stijlzoekers zijn intelligent, zelfverzekerd en doelgericht. Ze hebben een sterk karakter, en omschrijven zichzelf ook wel als zakelijk, ondernemend en leidinggevend. Stijlzoekers zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. En die waarderen dat de Stijlzoekers zeggen waar het op staat, ook als anderen het daar misschien niet mee eens zijn. Stijlzoekers gaan ervoor in het leven: zowel in hun werk, als in hun vrije tijd worden ze graag geprikkeld, en zoeken ze de uitdaging op. Verveling is niet aan hen besteed. Liever besteden ze hun tijd aan sporten en feesten. Gáán!

Avontuurzoekers

Deze recreanten zijn creatief, avontuurlijk, eigenwijs en geïnteresseerd in anderen. Ook omschrijven ze zichzelf als intelligent en ondernemend. Ze vinden het lekker om hun eigen gang te gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Als ze met anderen optrekken, dan zijn dat het liefst creatieve en vernieuwende denkers, of mensen die weten wat ze willen. Ze hechten veel waarde aan vrijheid, uniek zijn en genieten van het leven.

Plezierzoekers

Plezierzoekers zijn spontaan, vrolijk en gezellig. Ook omschrijven ze zichzelf als avontuurlijk, impulsief en eigenwijs. Waarden die ze belangrijk vinden zijn uitdaging, uniek zijn en succes in het leven. Ze hebben het liefst veel mensen om zich heen, en trekken er dan ook graag op uit met familie, vrienden en kennissen. Ze houden van leuke dingen ondernemen: voor hen staat plezier hebben in het leven op nummer één. Een dag niet gelachen, is een dag niet geleefd!

8.2 Gesproken personen en organisaties

Naam	Organisatie
Jan van Poppel	Toerisme de Baronie / Van der Valk
Theo Donkers	Toerisme de Baronie
Dave Govers en Vera van der Avoird	Camping Wilgenweide/Wilgenhart
Johan Lanslots	Speelboerderij De Vossenberg
Nick van der Valk	Hotel van der Valk Gilze-Tilburg
Rob Marcelissen	Smaak Lokaal Rijen